

Höj den
allmänna
pensionen

Höj den allmänna pensionen

Studiehandledning

GÖR EN ANNAN VÄRLD MÖJLIG

Innehållsförteckning

Inledning	4
Den här studiehandledningen	4
Till cirkelledaren del 1	5
Kom ihåg!	5
Liten checklista om studiecirkeln	5
Träff 1 Ett förändrat system	7
Inför första träffen	7
Uppstart	7
Fyrahörnsövning om förväntningar	7
Diskussionsfrågor	8
Tips	8
Inför nästa träff	9
Träff 2 Pensionerna och samhället	10
Uppstart	10
Bakgrund	10
Diskussionsfrågor	10
Tips	11
Inför nästa träff	11
Träff 3 Pensionssystemets effekter och finansiering	12
Uppstart	12
Bakgrund	12
Diskussionsfrågor	12
Fördjupningsövning: SWOT	13
Tips	13
Inför nästa träff	13
Träff 4 En förändring är nödvändig	14
Uppstart	14
Bakgrund	14
Diskussionsfrågor	14
Tips	15
Inför nästa träff	15
Träff 5 Bilda opinion, påverka och förändra	16
Uppstart	16
Bakgrund	16
Diskussionsfrågor	16
Tips	17
Avslutning	17

Till cirkelledaren del 2	18
Hur arbetar man i en studiecirkel?	18
Att tänka på innan cirkeln startar	18
Vad är viktigt i rollen som ledare?	18
Praktiska saker att tänka på	19
Vad är en arbetsplan?	19
Cirkelledarutbildning	19
Studiecirkeln en av tre verksamhetsformer	19
ABF är arbetarrörelsens studieförbund	20
Egna anteckningar	21

Inledning

Länge har det varit med pensionerna som med vädret. Alla klagar, men ingen gör något åt det. Men nu börjar det röra på sig. Pensionsfrågan är äntligen politiskt het. Då är det viktigt att pensionärernas egna röster hörs starkt i debatten. Därför har pensionärsorganisationerna PRO och SKPF Pensionärerna tillsammans med Tankesmedjan Tiden tagit fram rapporten ”Höj den allmänna pensionen”.

För pensionssystemet bestäms av politiska beslut. Det är beslutat av politiker och kan ändras av politiker. Och i en demokrati är politikerna beroende av folkets stöd.

Det innebär att det i slutändan är vi alla som bestämmer vilket pensionssystem vi ska ha. Ska vi kunna ändra pensionssystemet behöver vi kunskap. Vi behöver slipa våra argument, veta vad vi pratar om, ha de bästa förslagen. Och vi behöver vara många.

Den här studiecirkeln utgår från rapporten och går igenom hur dagens pensioner funkar, varför de är för låga och vad vi kan göra åt det. Den är gjord för PRO och SKPF Pensionärernas medlemmar men går mycket väl att använda för alla som är intresserade av framtidens och dagens pensioner. För pensionsfrågan är inte bara angelägen för dagens pensionärer. Det är även viktigt för de som idag jobbar, eller studerar, helt enkelt morgondagens pensionärer. Ett tips är därför att skapa samarbeten mellan olika organisationer, till exempel fackliga, för att diskutera pensionssystemet ur olika perspektiv och skapa ett större tryck i frågan.

Cirkeln ger kunskap, men den ska också inspirera till handling. Det finns mycket vi alla kan göra för att lyfta frågan om pensionerna. Med hjälp av detta material kan ni hitta såväl argumenten som budskapet samt de konkreta idéerna på hur man för fram det.

Den här studiehandledningen

Denna studiehandledning ingår i ett studiepaket tillsammans med rapporten ”Höj den allmänna pensionen!” och det fördjupande fakta-materialet ”Pensionsskolan”. Samtliga dokument hittas i ABFs webbutik på abf.se. Se till att alla deltagare har fått tillgång till alla dokument med instruktioner inför den första träffen.

Handledningen är ett förslag på hur en studiecirkel kan läggas upp med fem träffar om vardera två–tre studietimmar á 45 minuter. Men det är upp till er i gruppen att själva lägga upp och planera studiecirkeln i samråd med ABF. Utifrån vad ni vill uppnå med cirkeln och vilka förkunskaper ni har kan upplägget förändras fritt.

I handledningen hänvisas till olika hemsidor och texter som finns tillgängliga på nätet, därför förutsätts att någon i gruppen har tillgång till internet. Behöver ni hjälp med detta eller att skriva ut digitalt material så vänd er till ert lokala ABF-kontor. Självklart kan denna cirkel genomföras såväl fysiskt som på distans i digitala plattformar.

Till cirkelledaren del 1

En studiecirkel är ett gemensamt lärande där en grupp tillsammans beslutar både om vad de vill studera och hur cirkeln ska läggas upp. I varje grupp ingår en cirkelledare, som oftast är den som har kontakten med studieförbundet. Det är ledaren som är ansvarig för att arbetsplanen följs men gruppen förväntas vara delaktig i arbetet. En viktig uppgift för ledaren är att hjälpa till att skapa ett generöst klimat där alla känner sig välkomna och inkluderade. Studiecirkeln som studieform kännetecknas bland annat av tid för reflektion och diskussion. Det är viktigt att ledaren ger plats och tid för deltagarnas tankar och frågor.

I alla studiecirkel finns människor med olika bakgrund, förutsättningar och intresseområden. Det är något att vara glad över. Utan mångfald i gruppen förlorar studiecirkeln sin kraft. Därför är det viktigt att alla som deltar har möjlighet att vara med på lika villkor. Någon kan ha en synlig funktionsnedsättning, en annan en dold. Några har svenska som modersmål, andra har det inte. Genom dialog med deltagarna brukar det gå ganska smidigt att hitta ett upplägg som fungerar för alla.

Samtalen kan delas upp så att de genomförs i helgrupp ibland och i mindre grupper ibland. För en del människor är det svårare att prata i större grupp och genom att variera hur samtalen genomförs får alla en större möjlighet att våga bli delaktiga.

Kom ihåg!

Försök att ha paus minst var 45:e minut. Sammanfatta alltid dagens samtal och be varje deltagare göra en kort reflektion över dagens träff. Detta kan även vara ett enda ord. Men alla ska gärna säga något. Se till att alla vet vad nästa träff har för tema.

Liten checklista om studiecirkeln

- Cirkeln ska bestå av minst nio studietimmar (en studietimme = 45 min) uppdelat på minst tre träffar. Till denna cirkel rekommenderar vi fem träffar à två-tre studietimmar plus paus.
- Deltagarna samlas högst tre gånger per vecka och träffarna får inte hålla på längre än fyra studietimmar vid varje tillfälle.
- Vi rekommenderar att ni är mellan sex och tolv personer. Tre deltagare inklusive ledaren är minimum. Max är 20 personer.
- En av er ska ha rollen som cirkelledare.
- Deltagarna ska vara 13 år eller äldre.
- Åtminstone tre av cirkeldeltagarna ska vara närvarande varje gång.
- Studiecirkeln ska vara tydligt skild från andra typer av föreningsverksamhet, som till exempel styrelse- eller medlemmöten.
- Studiecirkeln får inte ha ett kommersiellt syfte.

Utförligare information till dig som är cirkelledare finns i slutet av denna studiehandledning. Kontakta ditt närmaste ABF-kontor för start av cirkel. De kan även ge dig information och stöd kring hur ni kan genomföra studiecirkeln digitalt.

Om ni planerar att genomföra studiecirkeln digitalt så kan ABF hjälpa er med en plattform för detta – kontakta ditt lokala ABF-kontor.

I ABFs webbutik (webbutik.abf.se) finns även foldern "Den digitala studiecirkeln" med tips och idéer.

Träff 1 Ett förändrat system

Inför första träffen

Till den första träffen ska alla deltagare ha läst rapporten och utifrån förkunskapsnivå tagit del av innehållet i foldern ”Pensionsskolan”. Dessa texter kommer gruppen att återkomma till genom hela cirkeln, så läsningen kommer att upprepas. För att få en stadig grund är det viktigt att deltagarna känner sig trygga i att de har en bra uppfattning om hur pensionssystemets olika delar ser ut idag och hur det kommer sig att de ser ut som de gör.

Uppstart

Under den första träffen presenterar deltagarna sig, får möjlighet att bekanta sig med varandra och lära känna gruppen. Planera in en presentationsövning där alla får chansen att säga sitt namn, var de kommer ifrån och eventuellt vilken förening de är engagerade i.

När deltagarna träffas första gången, ge dem en bakgrundsbild om ABF, hur cirkeln kommer att vara och vad som kommer att tas upp under cirkelns gång. Det är också viktigt att alla får komma till tals och uttrycka hur de vill att cirkeln utformas, samt sina förväntningar.

Fyrhörnsövning om förväntningar

Att samtala om förväntningarna kan göras via till exempel en fyrhörnsövning. Genom att välja ett hörn med ett påstående tar varje deltagare ställning. Sedan diskuteras de val som gjordes och alla får motivera dem. Ett av hörnen har inget givet svar utan där kan deltagarna själva formulera sina förväntningar. Träffas ni fysiskt kan ni placera er i olika hörn i rummet, träffas ni digitalt kan deltagarna visa upp den siffran deltagarna har valt för de andra i gruppen.

Vad är viktigast i vår cirkel?

1. Att vi ska fördjupa våra kunskaper.
2. Att vi ska ha en god social samvaro.
3. Att vi alla hjälper till att skapa goda förutsättningar för lärande.
4. Eget förslag.

Vilka förväntningar har vi på denna cirkel?

1. Jag vill få en ökad förståelse för rådande pensionssystem.
2. Jag vill lära mig vad min och andra organisationer tycker.
3. Jag vill stärka mina kunskaper för att kunna påverka förändring.
4. Eget förslag.

På ABFs hemsida finns en verktygslåda för cirkelledare med mängder av exempel på övningar för presentation, diskussion och reflektion. Du hittar dessa och mycket mer på abf.se/cirkelledare.

Diskussionsfrågor

- I rapporten och ”Pensionsskolan” används många abstrakta och teoretiska begrepp, var det några du tyckte var svåra att förstå eller funderat särskilt på?
- Vilka var de viktigaste skälen bakom förändringarna i pensions-systemet för cirka 20 år sedan? Varför tror du att vissa partier stod bakom uppgörelsen och vissa inte?
- Vilka är de viktigaste skillnaderna mellan det gamla folkpensions- och ATP-systemet och dagens pensionssystem?
- Hur finansieras pensionssystemet idag?
- Hur regleras den allmänna pensionen för de som är födda före 1937 respektive efter 1954 och för de födda däremellan? Hur kommer det sig att pensionerna ser olika ut beroende på när man är född?
- Hur fördelas den ekonomiska risken mellan det allmänna/statskassan och pensionärskollektivet före respektive efter reformen? Vad kan hända vid en börsnedgång om det finns för lite pengar i pensionssystemet?
- Hur påverkas det nya pensionssystemet av att medellivslängden ökar? Ökar medellivslängden lika oberoende av kön och lika för alla socioekonomiska grupper?
- Hur påverkar förskottsräntan pensionsutbetalningarna? Förskotts-räntan ger högre startpension men utan förskott skulle pensions-utbetalningarna öka över tid och bli som högst sent i livet. Valet av förskottsränta är således ett val hur pensionsutvecklingen ska vara. Vad är en rimlig ordning?

Tips

- Har ni svårt att hitta svar på alla frågor i rapporten eller ”Pensionsskolan” så gå in på pensionsmyndigheten.se och sök er fram där.
- På skatteverket.se kan ni ta fram skattetabellen för er kommun och läsa av skatten på pensionen som tas ut både före och efter det år en person fyller 66 år.
- På Regeringskansliets hemsida finns information om pensions-gruppens sammansättning, funktion och verksamhet: regeringen.se/regeringens-politik/hallbara-pensioner/pensionsgruppen/
- På hemsidan minpension.se finns verktyg för att kontrollera pen-sionens storlek, där kan ni laborera med olika variabler för att se hur pensionen påverkas.

Inför nästa träff

Avsluta träffen med att tacka varandra för samtalet och berätta vad som sker inför nästa träff. Träff 2 handlar om pensionssystemet som del av vårt välfärdssamhälle och hur våra pensioner blir till en spegling av människors villkor i samhället. Se gemensamt över upplägg, diskus-sionsfrågor och tips för kommande träff och se om och hur ni kan förbe-reda er på bästa sätt. Be deltagarna att läsa sidorna 15–17 i rapporten igen och tipsa om ”Pensionsskolan” som kompletterande läsning.

Kom ihåg att fylla i den digitala närvarolistan på ABFs E-tjänst.

Träff 2 Pensionerna och samhället

Uppstart

Inled träffen med att sammanfatta vad ni pratade om sist. Ta en runda för att se om någon har funderat på något särskilt sedan förra träffen.

Bakgrund

I rapporten står att alla orättvisor inte löses inom ramen för pensionsystemet. På denna andra träff i cirkeln diskuterar vi tillsammans hur pensionerna och livet som pensionär påverkas av andra samhällsfrågor.

Diskussionsfrågor

- I rapporten och ”Pensionsskolan” används många abstrakta och teoretiska begrepp, var det några du tyckte var svåra att förstå eller funderat särskilt på?
- Vilka faktorer har störst betydelse för en bra pension i det nuvarande pensionssystemet?
- Vad är den genomsnittliga allmänna pensionen före skatt för kvinnor? Varför är den avsevärt lägre än mäns motsvarande pension?
- Hur riskerar grundskyddet påverkas om den allmänna pensionen höjs?
- Varför söker inte alla berättigade bostadstillägg? Hur kan det göras mer träffsäkert och effektivt?
- Det finns olika fattigdomsbegrepp, definierade av EU, som används i debatten. Vad innebär relativ respektive absolut fattigdom?
- Vad krävs för åtgärder enligt din mening för ett mer jämlikt, jämställt och hållbart pensionssystem?
- Vilken betydelse för våra pensioner har den åldersdiskriminering och ålderism som finns i vårt samhälle?
- Vilken roll spelar pensionsgruppen för en bred och demokratisk debatt om behovet att reformera vårt pensionssystem?
- Rapporten beskriver hur många av de orättvisor som finns i samhället följer med och påverkar vår pension och vårt pensionsystem. Även om pensionsystemet i sig är neutralt påverkas det således av ojämlika och ojämställda förhållanden och strukturer i såväl familjeliv, arbetsliv som samhälle. Diskutera hur en ojämlik och ojämställd pension kan motverkas och vad du som individ kan göra:
  - ♦ I den privata sfären?
  - ♦ I arbetslivet?
  - ♦ I den offentliga sfären?

- Diskutera sedan vidare vad följande organisationer/instanser kan göra:
  - ♦ PRO och SKPF Pensionärerna
  - ♦ Arbetsmarknadens parter
  - ♦ Andra folkrörelser
  - ♦ Lagstiftaren
- Medellivslängden ökar i stora grupper i Sverige vilket är glädjande. Inbetalda pengar till våra pensioner ska därmed räcka längre. Utvecklingen betyder att flera saker måste göras så att inte pensionerna riskerar att sänkas. Diskutera vilka effekter en höjd pensionsålder kan få om det är en förutsättning för en rimlig allmän framtida pension? Kommer en sådan ensidig inriktning/åtgärd påverka alla grupper i samhället lika?
- Diskutera hur man ska sörja ekonomiskt från socialförsäkringssystemet för de som är utslitna i förtid och inte ens kan arbeta till den gamla pensionsnormen om 65 år?

Tips

- Besök pensionsmyndigheten.se och sök på ”65 år lika med pension, eller?” och ”Korta pensionsfakta”.
- Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har bland annat publicerat två läsvärda rapporter på isf.se ”Tidig och sen pensionering” och ”Möjlighet till tidig pensionering”.
- Försäkringsbolaget Skandia har publicerat rapporten ”Ålderismens effekter på pensionerna” på skandia.se

Inför nästa träff

Avsluta träffen med att tacka varandra för samtalet och berätta vad som sker inför nästa träff. Träff 3 handlar om pensionssystemet effekter och finansiering – hur det nya pensionssystemet tog sig uttryck i praktiken. Se gemensamt över upplägg, diskussionsfrågor och tips för kommande träff och se om och hur ni kan förbereda er på bästa sätt. Be deltagarna att läsa sidorna 6–11 i rapporten igen och tipsa om ”Pensionskolan” som kompletterande läsning.

Kom ihåg att fylla i den digitala närvarolistan på ABFs E-tjänst.

Träff 3 Pensions- systemets effekter och finansiering

Uppstart

Inled träffen med att sammanfatta vad ni pratade om sist. Ta en runda för att se om någon har funderat på något särskilt sedan förra träffen.

Bakgrund

Det har nu gått drygt 20 år sedan det nuvarande pensionssystemet trädde i kraft. Hur har effekterna av förändringen från det gamla ATP-systemet blivit? Vilka förändringar har genomförts inom systemet sedan dess?

Diskussionsfrågor

- I rapporten och "Pensionsskolan" nämns många abstrakta och teoretiska begrepp, var det några du tyckte var svåra att förstå eller funderat särskilt på?
- Hur kan en höjd pensionsavgift genomföras på ett för arbetsgivaren kostnadsneutralt sätt? Är det önskvärt att det ska ske kostnadsneutralt och i så fall varför?
- Hur kan en höjning av den allmänna pensionen finansieras utan att det drabbar löneutrymmet för yrkesarbetande?
- Vårt pensionssystem har en inbyggd målkonflikt mellan viljan att de som haft låga eller inga inkomster ska ha en bra pension och systemets arbetslinje som bygger på att löntagare ska kunna förbättra pensionen genom att arbeta mer. Det ska ha lönat sig att ha arbetat och det ska föreligga ett så kallat respektavstånd. Hur löser vi den konflikten? Behöver den lösas?
- Höjs grundskyddet till samma nivå eller nära nivån för de som arbetat ett långt arbetsliv med låg lön blir det svårt att hävda att det lönar sig att arbeta. Hur konstruerar vi ett pensionssystem där det har lönat sig att ha arbetat samtidigt som de med de allra lägsta pensionerna får en rimlig skyddsnivå?
- Om man höjer den allmänna pensionen så riskerar grundskyddet sänkas för många pensionärer – ge exempel på hur kan det motverkas?
- Vilken betydelse på skattesystemet ska det faktum ha att pension är uppskjuten lön enligt din mening?

Fördjupningsövning: SWOT

SWOT är en engelsk akronym och översätts till svenska som: styrkor (strengths), svagheter (weaknesses), möjligheter (opportunities) och hot (threats). Övningen är vanlig i grupprocesser och ger en tydlig och enkel bild av omvärld och invärld att ta hänsyn till för exempelvis en styrelse. Övningen går också att applicera på fenomen och kan vara rolig att göra i en diskussion om värderingar och politiska ståndpunkter. Testa att tillsammans göra en SWOT-analys på pensionssystemet. Fråga er: Vilka styrkor har systemet? Vilka svagheter? Vilka möjligheter skapar det? Vilka hot finns mot systemet idag? Låt deltagarna först sitta i mindre grupper och gör sedan analysen av det som diskuterats i helgrupp.

Tips

- Såväl PRO som SKPF Pensionärerna kommenterar pensionerna på sina hemsidor. Adresserna dit hittar du på baksidan av handledningen.
- I bloggen ”Rakt på” skriver PRO:s sakkunniga löpande om utvecklingen i pensionsfrågorna. Den hittas på **blogg.pro.se**.

Inför nästa träff

Avsluta träffen med att tacka varandra för samtalet och berätta vad som sker inför nästa träff. Träff 4 fokuserar på de konkreta förändringsförslag som lyfts fram i rapporten. Se gemensamt över upplägg, diskussionsfrågor och tips för kommande träff och se om och hur ni kan förbereda er på bästa sätt. Be deltagarna att studera sammanfattningen av förslagen i rapporten (sidorna 2–3) igen och uppmana till fortsatt fördjupning utifrån hela rapporten och ”Pensionskolan” som kompletterande läsning.

Kom ihåg att fylla i den digitala närvarolistan på ABFs E-tjänst.

Träff 4 En förändring är nödvändig

Uppstart

Inled träffen med att sammanfatta vad ni pratade om sist. Ta en runda för att se om någon har funderat på något särskilt sedan förra träffen.

Bakgrund

På de tre inledande träffarna har vi diskuterat olika aspekter av hur pensionssystemet inte lever upp till sitt löfte om rättvisa pensioner, och vi har tittat på hur våra villkor i privat- och arbetslivet även utanför systemet påverkar pensionerna. Nu är det dags att diskutera de förslag till förändring som rapporten lyfter fram.

Diskussionsfrågor

Börja med att ta en runda med fokus på eventuella frågetecken kring begrepp eller formuleringar som någon kan ha stött på inför träffen. Gå sedan igenom sammanställningen av förslagen i rapporten och sätt dem i prioriteringsordning utifrån:

- Hur relevanta de är för er i cirkeln.
- Hur en bredare allmänhet skulle rangordna förslagen.
- Vilka som är mest realistiska och/eller kontroversiella.
- Utifrån de olika prioriteringarna – vilket förslag hamnar sammantaget i topp?

Diskutera också vilka förändringar som är de viktigaste att genomföra utanför pensionssystemet – gällande arbetsmarknaden eller övriga socialförsäkringar.

Förslagen i rapporten skulle inte vara förslag om det inte fanns motståndare till dem. Samtidigt finns det många organisationer som håller med om förslagen. Gör en sammanställning, förslagsvis skriftligt, om vad följande organisationer och myndigheter tycker om förslagen, och fundera tillsammans vilka bakomliggande intressen som ligger till grund för deras ställningstaganden och argumentation.

- Regeringen
- Riksdagen
- Pensionsgruppen
- Pensionsmyndigheten
- Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)
- De politiska partierna
- Fackförbunden och de olika centralorganisationerna LO, TCO och SACO
- Andra intresseorganisationer (till exempel arbetsgivarorganisationer) och folkrörelser
- Ledarsidorna i de stora dagstidningarna

Utifrån detta kan ni väga argumenten mot varandra och utveckla era invändningar och motargument.

I debatter, artiklar och idag kanske främst i inlägg i sociala medier förekommer en hel del osakliga argument, myter och rena falskari. Säkerligen har ni stött på sådana. Hur hanterar vi sådant i våra framtida utåtriktade diskussioner? Hur ser vi till att vara mer källkritiska?

Diskutera utifrån egna exempel, men även dessa två:

- En återkommande myt är att tidigare statsministern Göran Persson "stulit" pensionärernas pengar genom att föra över medel från det autonoma pensionssystemet till statskassan? Hur väl stämmer det överens med vad som verkligen skedde?
- Ofta ser vi mer eller mindre seriöst grundade kampanjer i sociala medier om att pensionen borde skattebefrias. Är det ett rimligt förslag – eller mer ett populistiskt utspel? Och hur ska vi se generellt på sänkta skatter som verktyg för mer pensionspengar i plånboken?

Tips

- Fördjupa er i frågor kring källkritik på nätet och i sociala medier i ABFs studiematerial "Gilla/Kommentera/Dela". Finns i ABFs webbutik.
- Fackförbundet Byggnads driver en kampanj för bättre pensioner för knegare på knegarpension.se. De har också tagit fram en rapport tillsammans med det fackliga idéinstitutet Katalys.
- Besök pensionsmyndigheten.se och sök på "Vanliga missuppfattningar om pensionen".

Inför nästa träff

Avsluta träffen med att tacka varandra för samtalet och berätta vad som sker inför nästa träff. Träff 5 fokuserar på hur cirkelns deltagare kan ta rapportens vilja till förändring vidare. Hur kan vi opinionsbilda, påverka och förändra? Se gemensamt över upplägg, diskussionsfrågor och tips för kommande träff och se om och hur ni kan förbereda er på bästa sätt.

Kom ihåg att fylla i den digitala närvarolistan på ABFs E-tjänst.

Träff 5 Bilda opinion, påverka och förändra

Uppstart

Det här är cirkelns femte och sista träff. Ta en runda för att se om någon har funderat på något särskilt sedan förra träffen.

Bakgrund

Rapporten ni studerat syftar tydligt till förändring. Men denna förändring kommer inte av sig själv, hur kunniga vi än är om bristerna i pensionssystemet. Vi måste tillsammans bilda opinion och samla fler bakom våra krav. Denna cirkels avslutande träff blickar framåt – hur omsätter ni teori och fakta till praktik och handling?

Diskussionsfrågor

För att kunna bilda opinion och påverka så måste ni vara överens om vad det är ni vill få sagt – och vilka ni vill ska höra det ni har att säga. Det gäller att vara både strategiskt och strukturerad. Därför kan det vara klokt att formulera en handlings- eller kampanjplan. Denna övning syftar till att initiera en diskussion kring opinionsbildning – och hur ni efter cirkeln skulle kunna gå vidare inom er förening.

- Syfte: Varför vill ni genomföra denna kampanj?
- Mål och delmål: Vad har ni för målsättning med kampanjen? Målen kan också delas in i delmål.
- Målgrupp: Vilka målgrupper vill ni och tror ni er kunna nå? Här kan det vara klokt att avgränsa målgruppen, eller dela in dem i flera.
- Budskap: Vilka av rapportens förslag kan vara bäst att lyfta fram och hur kan ni formulera dessa på bästa sätt för att nå målgruppen?
- Samarbeten: Kan ni samarbeta med andra organisationer? Återkoppla till diskussionerna på träff 4 kring vad andra har för ståndpunkter.
- Aktiviteter: Vad ska ni göra? Det finns en mängd olika sätt att föra ut budskapet. Fundera kring vilket eller vilka som kan fungera bäst. Utgå också från mottagarens reaktion på era aktiviteter. Hur vill ni att de ska reagera? Vill ni aktivera dem i kampanjen – eller räcker det med att de får veta var ni står i frågan? Exempel på aktiviteter kan vara:
  - ♦ Skriva insändare eller debattartiklar.
  - ♦ Kontakta politiker och andra makthavare.
  - ♦ Få media att uppmärksamma det ni gör.
  - ♦ Anordna offentliga möten, föreläsningar, debatter eller studiecirklar.
  - ♦ Dela ut flygblad, affischa och prata med folk på gator och torg.
  - ♦ Starta en namninsamling.

- ♦ Sprida budskap på nätet och i sociala medier.
- ♦ Agera inom nätverk, andra organisationer eller kommunala pensionärsråd.

Fundera också kring vem som är bäst lämpad att göra vad. Inventera om deltagarna i cirkeln eller medlemmarna i föreningen har några särskilda kompetenser, erfarenheter eller kontakter ni kan nyttja.

En studiecirkelträff är sannolikt inte tillräckligt för att diskutera er eventuella kampanj. Efter denna träff kan det därför vara klokt att ta era idéer vidare och diskutera dem med föreningens styrelse och bland övriga medlemmar. Frågan om hur ni går vidare från diskussion till konkret planering och genomförande kan och bör samla fler än cirkeldeltagarna.

Tips

- Tankarna bakom handlingsplanen är hämtade från ABFs studiematerial ”Du kan påverka – Gör din röst hörd”. Där finns mer utförlig information kring kampanjarbete och olika saker att tänka på kring aktiviteter. Den kan användas som en handbok eller checklista, men även som underlag för en studiecirkel i ämnet. Materialet hittar ni ABFs webbutik.
- Om ni vill jobba med rörliga bilder i till exempel sociala medier eller på er hemsida så finns också studiehandledningen ”Påverka med film” i ABFs webbutik.
- Blir ni intresserade av att fördjupa er i hur det politiska och byråkratiska systemet fungerar mer ingående finns Irene Wennemos bok ”Politik på riktigt – Handbok för sociala ingenjörer” (Atlas, 2020). ABF har också tagit fram en studiehandledning till boken. Dessa finns i ABFs webbutik.
- PR-byrån Westander har tagit fram ”PR-handboken” med 300 praktiska tips om hur man kan kommunicera för att nå fram med sitt budskap utan att vara beroende av gigantiska marknadsbudgetar. Den kan beställas eller laddas ner på westander.se/pr-handboken.
- Ta hjälp av era organisationers kanslier för att ta fram underlag för insändare eller debattartiklar som ni kan använda i lokal press.

Avslutning

Nu är denna studiecirkel nästan färdig. Avsluta med en runda och be alla berätta något roligt och något svårt som de lärt sig mer om under era träffar. Återkom sedan till förväntningarna ni diskuterade på första träffen. Hur har det gått? Har ni kunnat hjälpa varandra att uppfylla förväntningarna?

Om ni har trivts som grupp kan ni ta chansen att på er sista träff planera för framtida studier. Fråga gruppen om de är intresserade av att gå en till studiecirkel tillsammans och diskutera idéer på vad studiecirkeln ska handla om. På ABF.se kan ni hitta fler studiehandledningar.

Kom ihåg att fylla i och signera den digitala närvarolistan på ABFs E-tjänst.

Till cirkelledaren del 2

Den här delen är ett stöd för dig som cirkelledare och kursledare. Den innehåller praktiska tips när det gäller hur man leder en cirkel och förslag på upplägg av den. Välkommen som cirkelledare i ABF!

Hur arbetar man i en studiecirkel?

Kanske har du varit cirkelledare tidigare eller själv gått en studiecirkel så att du känner till grundtanken. Om inte så är det viktigt att du får en känsla för hur man arbetar i en studiecirkel. Grundtanken är att alla i cirkeln delar med sig av sina kunskaper och att man lär sig tillsammans.

Demokrati och delaktighet är två viktiga hörnstenar i en studiecirkel. Alla ska kunna påverka och känna sig delaktiga i arbetet. Det är det arbetssätt som gör att många upplever en studiecirkel som ett socialt givande, roligt och kreativt sätt att lära sig tillsammans.

Att tänka på innan cirkeln startar

Tillsammans med din kontakt på ABF går du igenom upplägget av studiecirkeln. Stäm av studiematerial, lokal och om det finns kunskap om deltagarna som är bra att ha med sig för dig som ledare. Kanske finns det sådant som kan vara värdefullt att veta om dina deltagare i förväg, exempelvis om de kommer från en och samma förening eller om de har anmält sig via ABF:s kursprogram som är riktat mot allmänheten.

Vad är viktigt i rollen som ledare?

För dig som ledare gäller det att skapa ett generöst klimat där alla känner sig delaktiga. Eftersom studiecirkeln bland annat kännetecknas av tid för reflektion och frågor så är det viktigt att du som ledare ger plats och tid för det. I början av varje träff bör du öppna för frågor från föregående träff och berätta om dagens arbete. I slutet av träffen är det också viktigt att du lämnar tid för reflektion och frågor.

I grupper brukar det oftast finnas några som har lättare än andra att uttrycka sig och ta plats. Som ledare är det din uppgift att se till att så många som möjligt deltar i samtalen. Frågor som "Är det här något du känner igen?" eller "Nu vill jag höra hur du tänker" är inbjudande meningar till en person som sitter tyst.

En grupp utvecklas hela tiden och för en del tar det några gånger innan gruppen känns så trygg att de vill delta i samtalen. Försök att uppmärksamma alla i gruppen. Det är ett bra sätt att få deltagarna att känna sig sedda och som en viktig del av gruppen. Oftast är deltagarna nöjda, men det händer att någon ibland är missnöjd med ett gemensamt beslut. Det bästa du kan göra som ledare i det läget är att fråga varför personen inte är nöjd och sen lyssna. Går saken inte att lösa kan det ändå skapa ett lugn i gruppen genom att du lyssnat på deltagaren som känt sig missnöjd. Deltagaren har blivit sedd.

Ett samtalsklimat med högt i tak främjar förutsättningar för lärande. Att våga vara nyfiken, våga säga lite fel ibland och våga kasta sig in i diskussioner är utvecklande för hela gruppen. Då du jobbar med en studiecirkel är det viktigt att tänka på att din roll som cirkelledare handlar om att öppna upp för ett gott klimat, skapa en god stämning i gruppen, likaväl som att vara kunnig i ämnet som cirkeln behandlar. Du behöver inte kunna allt som ledare. Att själv visa att du behöver ta reda på saker och lära dig mer innebär att du skapar ett klimat i gruppen som säger att det okej att inte veta allt.

Praktiska saker att tänka på

Det finns en del praktiska saker att tänka på som cirkelledare. Du ska fylla i den digitala närvarolistan på ABFs E-tjänst. Se till att den tekniska utrustning som krävs för studiecirkeln finns tillgänglig och fungerar. Den första gången är det extra viktigt att vara ute i god tid, så deltagarna känner sig välkomna. Ställ i ordning i lokalen. Försök sitta så att alla ser varandra. När ni lämnar lokalen ska den vara iordningställd. Kom också ihåg att tala om för deltagarna att det är ABF som arrangerar studiecirkeln. Om det är genom en organisation – exempelvis PRO, SKPF Pensionärerna eller en fackklubb – som cirkeln genomförs så talar du om att det är den organisationen i samarbete med ABF.

Vad är en arbetsplan?

När man planerar hur man ska lägga upp en studiecirkel gör man en arbetsplan. Det är ett arbetsdokument som lägger en bra grund för att man ska nå målet med cirkeln. Vare sig du gör arbetsplanen själv eller använder den som finns i det här häftet så är det viktigt att du stämmer av med deltagarna. Finns det alternativa upplägg? Andra önskemål? När gruppen har enats om arbetsplanen och eventuella ändringar gjorts så lämnar du en kopia till ABF.

Cirkelledarutbildning

Alla cirkelledare inom ABF ska gå en cirkelledarutbildning. Det första steget är ett introduktionssamtal. Det andra är cirkelledare GRUND, som omfattar minst nio studietimmar. Efter det finns fördjupningskurser om lärande, gruppdynamik, att vara cirkelledare, med mera. Tala med ditt lokala ABF-kontor om du är intresserad av att gå en cirkelledarutbildning.

Studiecirkeln en av tre verksamhetsformer

ABF har tre verksamhetsformer: studiecirkel, annan folkbildningsverksamhet och kulturprogram. I studiecirkeln deltar minst tre och högst tjugo deltagare, inklusive cirkelledaren. Cirkeln är på minst tre träffar med sammanlagt minst nio studietimmar (en studietimme = 45 minuter). I annan folkbildningsverksamhet är formerna friare och flexibla, här finns prova-på-verksamhet, workshops, temakvällar, endags- och helgkurser. Kulturprogram framförs inför eller tillsammans med minst fem deltagare utöver studieförbundets ledare. Det kan vara föreläsningar, teaterföreställningar, konserter eller debatter. Ett kulturprogram ska pågå i minst 30 minuter och vara utformat så att det bidrar till att skapa delaktighet, upplevelse och eftertanke.

ABF är arbetarrörelsens studieförbund

Arbetarnas Bildningsförbund (ABF) är arbetarrörelsens studieförbund. Vi erbjuder studiecirklar, kurser, föreläsningar samt kulturarrangemang i alla landets kommuner. ABF bildades för 110 år sedan. Bakom grundandet stod Socialdemokraterna, LO och Kooperativa Förbundet. Med verksamhet i hela landet, ett femtiotal medlemsorganisationer, ett sextiotal samarbetsorganisationer och 500 000 deltagare årligen är ABF Sveriges ledande studieförbund.

Läs mer om ABF och hur du kan samarbeta på:

abf.se/om-abf/samarbeta-med-abf/

Feedback

Vi som har skrivit pensionsrapporten och denna studiehandledning, PRO, SKPF Pensionärerna, Tankesmedjan Tiden och ABF vill gärna ha återkoppling på ert arbete i studiecirkarna. Hör gärna av er med era synpunkter och förslag om innehållet och den önskvärda innebörden av ett reformerat pensionssystem till:

- **PRO** – info@pro.se
- **SKPF Pensionärerna** – info@skpf.se
- **Tankesmedjan Tiden** – info@tstiden.se
- **ABF** – info@abf.se

Höj den allmänna pensionen

Den här studiehandledningen innehåller ett upplägg för studiecirklar om det svenska pensionssystemet - dess tillkomst, funktion och brister. Handledningen utgår från den rapport med samma namn som PRO och SKPF Pensionärerna tog fram i samarbete med Tankesmedjan Tiden 2021. I handledningen finns förslag på hur cirkeln kan arbeta metodmässigt. Det finns också förslag på saker att tänka på hur cirkeln kan ta kunskaperna vidare och jobba opinionsbildande för att påverka och förändra.

Gå en cirkel hos ABF och lär dig tillsammans med andra!

